

14 juni 2023, Ambt Delden

Betreft: reactie concept-ontwerp PPLG Overijssel dd 23 mei 2023 ten behoeve van de vergadering van de Provinciale Staten op 21 juni 2023

Aan alle statenleden,

Met deze brief willen wij graag reageren op het concept-ontwerp Provinciaal Programma Landelijk Gebied met daarin de voorlopige gebiedsprogramma's voor de regio's Zuid Oost Twente en Noord Oost Twente dat u aanstaande 21 juni verder bespreekt.

Wij denken dat we, als gebied met actieve, veelal extensieve melkveehouders in een landschap met hoge natuur- en cultuurhistorische waarde, een grote bijdrage kunnen leveren aan de doelen van de provincie. Maar wij zien ook een aantal punten die wat ons betreft meer aandacht moeten krijgen om tot een succesvolle uitvoering te komen.

De afgelopen periode is de provincie in gesprek geweest met veel mensen, ook met ons via deelname aan de gebiedstafels Noord Oost Twente en Zuid Oost Twente. De provincie heeft geluisterd en we zien een deel daarvan terug in het concept-ontwerp PPLG, waarvoor hulde. Toch schuurt er het een en ander. Wij missen tot nu toe de integrale blik op het landschap als geheel en een gedegen visie op de omgang met water. In de kern is de te beantwoorden vraag 'in wat voor een landschap willen we met elkaar leven?'. En hoe komen we dan gezamenlijk tot een concrete invulling op erf- en bedrijfsniveau.

Wij weten dat het kán. Landbouw en hoge natuurwaarde kunnen wel degelijk samengaan, want dat doen we op Twickel al eeuwen. De uitdaging nu is om van een verliesmodel naar een verdienmodel te komen, waarin het beheer van zo'n landschap voor boeren wél rendabel is. We moeten met elkaar tot praktische oplossingen komen om het landschap, de bodemkwaliteit, biodiversiteit en waterbergend vermogen in samenhang te verbeteren. En kunstmestgebruik, grondwateronttrekking en chemiegebruik reduceren. Wanneer we de doelen op het gebied van biodiversiteit, water en klimaat centraal stellen mét een gezamenlijke (financiële) prikkel, dan zijn die praktische oplossingen er wel degelijk: groenblauwe dooradering, een betere benutting van dierlijke mest, krachtvoervervangende teelten, gewas- en graslanddiversificatie en strokenteelt bijvoorbeeld.

Wij ondersteunen de inzet van de provincie om bij het rijk 5 miljard te claimen voor de transformatie van het landelijk gebied. Ook ondersteunen we het bod van de vijf gemeenten van Zuid Oost Twente waar ons kerngebied deel van uitmaakt. Daarin wordt 700 miljoen gevraagd, waarvan 400 miljoen voor groenblauwe diensten en de oprichting van een bureau landelijk gebied. Het zijn grote getallen, maar we hebben ook een grote klus te doen. Wij, pachters en landgoed, staan klaar om te helpen de provinciale natuur-, water- en klimaatdoelen te halen. En Stichting Twickel is bereid haar aandeel zowel ruimtelijk als met cofinanciering te leveren. Met uw steun, kunnen we samen veel bereiken.

Onze oproep aan de provincie Overijssel

1. **Beschouw landgoederen en landgoederenzones als één boerenland-natuurcomplex in de planvorming.** Twickel vormt, samen met de andere landgoederen in de provincie Overijssel, de ruggengraat van het natuur netwerk in Overijssel en worden gekenmerkt door een sterke groenblauwe dooradering. Door ons met onze directe omgeving als een geheel te benaderen, wordt de impact van natuur-, water- en klimaatmaatregelen groter. Maatregelen voor biodiversiteitsherstel, maar ook voor waterbuffering om perioden van droogte te overbruggen, werken nou eenmaal beter op grotere schaal en trekken zich weinig aan van grenzen op de kaart.
2. Goed waterbeheer is onze allergrootste opgave. Water is van levensbelang voor zowel de landbouw en de natuur. Ondanks het adagium 'water en bodem sturend' zien we nog weinig concrete visie op goed waterbeheer in het concept gebiedsprogramma.
  - a. Voor een betere waterkwaliteit is **de inrichting van 6-8m brede plas-dras oevers met diverse plantengemeenschappen en een zeer beperkt maai- en baggerbeheer een oplossing die in de praktijk werkt (mits er een goede beheervergoeding tegen overstaat).** Dat gaat de uitspoeling van nutriënten tegen, versterkt de biodiversiteit en ondersteunt het denitrificatieproces in waterlopen^{1,2}. Een generieke bufferstrook van maximaal 250m breed is onnodig, in de praktijk onwerkbaar en slaat het gebiedsproces dood.
  - b. Voldoende grondwater vraagt om goed begrip van de hydrologie in het gebied. Wij kunnen onze natte heideterreinen niet tegen verdroging beschermen wanneer de omgeving ernaast gedraineerd wordt bijvoorbeeld. **Het hangt samen, dus laten we ons waterprobleem ook zo benaderen.**
3. **Betaal de groenblauwe diensten die boeren leveren naar waarde en zorg dat het aanleggen en beheren van groenblauwe dooradering een verdienenmodel wordt.** In alle beleidsstukken wordt erkend dat het verdienenmodel van de boer cruciaal is om verandering in gang te zetten. Wat ons betreft zijn de groenblauwe diensten die boeren leveren in de vorm van agrarisch natuurbeheer een cruciale dienst aan de maatschappij. Die moeten dus langjarig (30 jaar) en beter beloond worden dan alleen op basis van kostenderving. Immers, wanneer boeren in staat worden gesteld om goed voor het land zorgen, krijgen we als maatschappij veel meer dan alleen voedsel. Een mooi gevarieerd landschap met veel meer leven bijvoorbeeld. En schoon water, waterbuffering in de bodem en CO2 opslag. Stel de beheerpakketten zoals die in de catalogus groenblauwe diensten staan dus ruimhartig open.
4. Bedenk ook dat grote infrastructurele ontwikkelingen om ons heen, zoals het energiecluster dat langs de A1 en A35 gepland is of de hoogspanningsleiding van TenneT, een verreikende inbreuk doet op de landschappelijke kwaliteit van ons gebied. Wij zijn geen witte vlek tussen grootschalige infrastructuur, industrie en steden waar nog ruimte is voor ontwikkeling. **Wij zijn een Unesco-waardige groene oase met een hoge cultuurhistorische waarde – en een enorme trekker voor recreanten uit binnen- en buitenland. Bescherm dat.**

---

¹ <https://www.biomaatschappij.nl/artikel/hoe-gezonde-wateren-stikstof-verwijderen/>

² Stikstof, de sluipende effecten op natuur en gezondheid door Jan Willem Erisman, Wim de Vries e.a. blz 80 en verder.

5. **Verken PPS constructies waarin private partijen, zoals pensioenfondsen, de transformatie van agrarische bedrijven mede mogelijk maken.** Denk daarbij aan het landgoedmodel volgens de natuurschoonwet om vrijkomende gronden in te richten. Het zou in dat verband ook mogelijk moeten zijn om vrijkomende agrarische bebouwing om te vormen tot meerdere woningen op een knooperf, zodat meteen ook de sociale cohesie versterkt wordt en we iets doen aan de woningnood.
6. **Maak gebruik van de energie die er al is.** De samenhang en de voor Nederland unieke grote schaal van ons gebied bieden kansen om toekomstbestendige agrarische ontwikkeling te combineren met het behalen van de natuur-, water- en klimaatdoelstellingen waar Nederland en de provincie Overijssel zich aan gecommitteerd hebben. Die transitie vraagt van iedereen, boer én overheid, een andere manier van werken. Door het te doen, leren we het snelst. Wij pakken graag de uitdaging aan om gezamenlijk te ontdekken welke instrumenten en praktijken de beste resultaten opleveren.

Tot slot

Het typische landschap op Twickel is ontstaan door eeuwen van landbouw, dus het spreekt voor ons vanzelf dat landbouw ook in de toekomst een centrale functie heeft in het beheer van ons gebied. In de agro-ecologische aanpak die wij voorstaan, maakt landbouw gebruik van natuurlijke ecosystemen zonder deze te beschadigen en draagt ze bij aan het welbevinden van de lokale gemeenschap. Agro-technologische oplossingen, zoals stikstofkrakers en precisielandbouw, hebben hun voordelen en moeten we waar nodig gebruiken. Maar, voor biodiversiteit, klimaatbestendigheid en voor de landschappelijke kwaliteit - en daarmee ook voor de recreatieve waarde - doet een agro-ecologische benadering veel en veel meer.

Wij zien dat het werkt. In de gebieden waar we houtwallen hebben teruggebracht en strokenteelt toepassen, neemt de biodiversiteit toe en zien we bijvoorbeeld de hoeveelheid patrijzen toenemen. En waar we experimenteren met natuurinclusieve landbouw zien we het bodemleven en het watervasthoudend vermogen van de bodem verbeteren. Laten we deze crisis omarmen door te zorgen voor een gezamenlijke prikkel - vanuit rijk, provincie, waterschappen en gemeenten - op het boerenerf om agrarisch natuurbeheer, water- en klimaatmaatregelen te stimuleren en de omslag naar een duurzame praktijk te maken.

Wij hopen dat u onze hartenkreet om snel aan de slag te mogen gaan hoort, en bovenstaande opmerkingen meeneemt in de verdere uitwerking van de gebiedsprogramma's. Tot slot nodigen we u graag uit om te komen kijken in de praktijk op Twickel en te zien hoe het landgoedmodel werkt om de Europese doelen voor natuur, water en klimaat te realiseren.

Met vriendelijke groet,

Egbert Jaap Mooiweer
Directeur-rentmeester Stichting Twickel

Henk ter Keurs
Voorzitter Pachtvereniging Twickel